

In depth – COVID-19

Katsaus ajankohtaisiin taloudellisen raportoinnin aiheisiin

19. maaliskuuta 2020 – päivitetty 25. marraskuuta 2020

Julkaisimme tämän vuoden maaliskuussa katsauksen COVID-19-pandemian vaikutuksista IFRS:n mukaiseen taloudelliseen raportointiin. Pandemian aiheuttama epävarma tilanne jatkuu vaatiin johdolta merkittävää harkintaa ja arvioita ennen kaikkea tulevaa tilinpäätöstä laadittaessa. Olemme keränneet kuluneen vuoden aikana käytännön kokemuksia tilanteen aiheuttamista taloudellisen raportoinnin haasteista, ja sen perusteella olemme päivittäneet maaliskuisen julkaisumme. Koska aikaisempi ohjeistus on edelleen relevantti, olemme katsoneet lukijaystävällisemmäksi pitää kaikki sisällöt mukana tässä julkaisussa. **Uusi sisältö maaliskuun julkaisuun verrattuna on merkitty harmain laatikoin.**

PwC on julkaissut useita hyödyllisiä COVID-19-pandemian vaikutuksia kuvaavia esimerkkejä ja usein kysytyjä kysymyksiä englanniksi ('FAQ'), jotka löydät [täältä](#). FAQ:t saa käyttöön rekisteröitymällä.

Johdon harkinta ja arviot tilinpäätöstiedoissa

COVID-19-pandemian luoman poikkeuksellisen tilanteen johdosta yhtiöt joutuvat kiinnittämään erityistä huomiota siihen, että tilinpäätöksessä kuvataan tehtyjä arvioita ja lisääntyneitä johdon harkintaa riittävällä tarkkuudella. Useat yhtiöt joutuvat kuvaamaan tehtyjä arvioita ja käytettyä johdon harkintaa merkittävästi laajemmin ja läpinäkyvämmiin kuin aikaisemmissa tilinpäätöksissä, jotta tilinpäätöksen käyttäjät voivat ymmärtää, mihin eriin liittyy johdon harkintaa, miten johto on käyttänyt harkintaa sekä mihin eriin liittyy arvioita ja epävarmuustekijöitä. Pandemian vaikutukset saattavat erityisesti ilmetä viitteinä omaisuuserien arvonalentumisista tai lisätä rahoitusriskejä, jotka eivät ennen pandemiaa ole olleet yhtiöille merkittäviä. On tärkeää, että epävarmuustekijöitä ja niiden mahdollisia vaikutuksia varoihin ja velkoihin kuvataan avoimesti ja riittävän kattavasti.

IAS 1 *Tilinpäätöksen esittäminen* edellyttää yhtiöiden esittävän tiedot sellaisista johdon tekemistä harkintaan perustuvista ratkaisuista yhtiön noudattamia tilinpäätöksen laatimisperiaatteita sovellettaessa, joilla on eniten vaikutusta tilinpäätöksessä esitettäviin lukuihin. Nämä tiedot voi esittää tilinpäätöksessä joko merkittävien tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden yhteydessä tai muualla liitetiedoissa. Lisäksi yhtiöiden on annettava tietoa tulevaisuutta koskevista oletuksista ja muista sellaisista raportointikauden päättymisajankohdan arvioihin liittyvistä keskeisistä epävarmuustekijöistä, jotka aiheuttavat merkittävän riskin varojen ja velkojen kirjanpitoarvojen muuttumisesta olennaisesti seuraavan tilikauden aikana. Kyseisistä varoista ja veloista on kuvattava liitetiedoissa sekä niiden luonne että kirjanpitoarvot raportointikauden lopussa. Tiedot on esitettävät tavalla, joka auttaa tilinpäätöksen käyttäjiä ymmärtämään, millaisia ratkaisuja johto on tehnyt tulevaisuuden ja muiden epävarmuustekijöiden osalta sisältäen esimerkiksi tietoja kirjanpitoarvojen herkkyydestä ja jokseenkin mahdollisten toteutumien vaihteluväleistä seuraavan tilikauden aikana sekä selostus aikaisempien oletuksien muutoksista, jos epävarmuudet ovat yhä olemassa.

Tilinpäätösvalvonnan painopistealueet 2020

Euroopan arvopaperimarkkinaviranomainen ESMA julkisti 28.10.2020 tilinpäätösten 2020 valvonnan painopistealueet, jotka ovat tilinpäätöksen esittäminen, omaisuuserien arvon alentuminen, rahoitusinstrumentit ja niistä annettavat liitetiedot sekä vuokrasopimukset. ESMAn julkaisu löytyy [täältä](#).

COVID-19-pandemian vaikutukset taloudelliseen raportointiin

Yhteenveto

Tämä In depth käsittelee COVID-19-pandemian ('pandemia') vaikutuksia tilinpäätöksiin niissä yhtiöissä, joiden liiketoimintaan, tulokseen ja taloudelliseen asemaan pandemia voi vaikuttaa. Seuraukset IFRS-raportointiin ja johdolta vaadittavaan harkintaan ja arvioihin ovat laajat kattaen muun muassa seuraavat aihealueet:

- toiminnan jatkuvuus
- käyttöomaisuus, liikearvo ja sijoitukset
- vaihto-omaisuus
- rahoitusinstrumentit
- vuokrasopimukset
- myyntituottojen kirjaaminen
- varaukset, tappiolliset sopimukset ja ehdolliset varat
- työsuhte-etuudet ja osakeperusteiset maksut
- tuloverot
- tilinpäätöksen esittäminen ja liitetiedot.

Taustaa

COVID-19-pandemia on levinnyt nopeasti vuonna 2020 sekä globaalisti että Suomessa aiheuttaen merkittävän määrän tartuntoja. Pandemian leviämisen hallitsemiseksi tehdyt toimenpiteet ovat vaikuttaneet, ja vaikuttavat myös jatkossa, taloudellisen aktiivisuuden tasoon, jolla vuorostaan on välittömiä vaikutuksia taloudelliseen raportointiin. Toimenpiteet ovat sisältäneet rajoituksia ihmisten kokoontumiseen, liikkumiseen ja matkustamiseen, rajojen sulkemisia, koulujen, ravintoloiden, teatterien ja kuntosalien väliaikaisia sulkemisia sekä tapahtumien peruuttamisia. Vaikutukset liiketoimintoihin esimerkiksi turismin, kuljetusten, vähittäiskaupan, palveluiden ja viihteen aloilla ovat olleet välittömiä. Alhaisempi taloudellinen aktiivisuus on johtanut myös useiden tavaroiden ja palveluiden alentuneeseen kysyntään.

Yhtiöt toimivat ympäri maailmaa epävarmassa taloudellisessa tilanteessa ja kohtaavat ennakoimattomia haasteita COVID-19-pandemia vaikutusten ollessa merkittäviä monille yhtiöille joko suoraan tai välillisesti. Vaikka johdolle työntekijöiden terveenä pysymisen turvaaminen ja liiketoiminnan jatkuvuuden varmistaminen on ensisijaista, johdon tulisi harkita tarkkaan pandemian vaikutuksia tulevassa taloudellisessa raportoinnissaan.

Vaikutukset taloudelliseen raportointiin ovat laajat. Maailmantalouden hidastuminen vaikuttaa jokaiseen yhtiöön vähintäänkin välillisesti ja sen vaikutuksia taloudelliseen raportointiin tulisi kaikkien yhtiöiden arvioida oman liiketoimintansa lähtökohdista.

Toiminnan jatkuvuus

Johdon tulee huomioida COVID-19-pandemian ja sen leviämisen kontrolloimiseksi tehtyjen toimenpiteiden mahdollisia vaikutuksia arvioidessaan yhtiön kykyä jatkaa toimintaansa. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuden periaatteella paitsi milloin johdon aikomuksena on lopettaa yhtiö tai lakkauttaa sen liiketoiminta tai silloin kun sillä ei ole muuta realistista vaihtoehtoa. Johdon tulisi huomioida valtioiden ja rahoituslaitosten toimenpiteet arvioidessaan toiminnan jatkuvuutta.

Olenaiset epävarmuustekijät, jotka saattavat antaa merkittävää aihetta epäillä yhtiön kykyä jatkaa toimintaansa, tulee kertoa liitetiedoissa IAS 1:n mukaisesti.

Käyttöomaisuus, liikearvo ja sijoitukset

PwC:n julkaisemat FAQ 2.1.1 - FAQ 2.6.4 sisältävät ohjeistusta mm. siitä, ovatko COVID-19-pandemia ja sen vaikutukset viite arvonalentumisesta, kuinka arvonalentumislaskelmien rahavirtaennusteet voidaan laatia luotettavammin epävarmuuden kasvaessa, mitä liitetietoja arvonalentumistesteistä tulisi antaa erityisesti tänä vuonna, onko pandemialla vaikutuksia omaisuuseristä tehtäviin poistoihin ja mitä vaikutuksia pandemialla voi olla sijoituskiinteistöjen arvostukseen.

Arvon alentuminen

Monien yhtiöiden täytyy arvioida käyttöomaisuushyödykkeiden ja liikearvon mahdollista arvon alentumista. IAS 36 *Omaisuuserien arvonalentuminen* edellyttää, että liikearvo ja rajoittamattoman taloudellisen vaikutusajan omaavat aineettomat hyödykkeet on testattava arvon alentumisen varalta vähintään vuosittain, ja että muut rahoitusvaroihin kuulumattomat omaisuuserät on testattava aina kun ilmenee viitteitä, että niiden arvo saattaa olla alentunut. Toimintojen väliaikainen keskeyttäminen tai kysynnän tai hintojen ja kannattavuuden välitön heikkeneminen ovat selkeästi tapahtumia, jotka saattavat osoittaa arvon alentumista. Kuitenkin, vähentyneen taloudellisen aktiviteetin ja alempien myyntituottojen vaikutukset koskettavat todennäköisesti lähes kaikkia yhtiöitä ja saattavat olla viitteitä arvon alentumisista ja edellyttää tällöin arvonalentumistestauksen suorittamista.

Johdon tulee arvioida viimeistään tilinpäätöksessä, ellei ole jo aiemmin arvioinut, ja harkita jo tehtyjen arvioiden päivittämistä mm. seuraavien seikkojen osalta:

- tulevatko COVID-19-pandemia ja sen kontrolloimiseksi tehdyt toimenpiteet todennäköisesti vähentämään tulevia saatavia rahavirtoja tai lisäämään liiketoiminnan kuluja ja muita kuluja yllä mainituista syistä
- ovatko tapahtumat, kuten yhtiön markkina-arvon lasku alle sen kirjanpitoarvon, sellaisia viitteitä arvon alentumisesta, että ne edellyttävät liikearvon ja rajoittamattoman taloudellisen vaikutusajan omaavien omaisuuserien testaamista vuosittaisen testausyhteyden ulkopuolella, tai että myös muiden omaisuuserien testaaminen on tarpeen
- tuleeko arvonalentumistestauksissa käytetyt oletukset ja rahavirtaennusteet päivittää kuvastamaan pandemian mahdollisia vaikutuksia
- tuleeko aiempien arvonalentumistestauksien kerrytettävissä olevaa rahamäärää määrittäessä käytetyt budjetit, ennusteet ja muut oletukset tarkistaa kuvastamaan raportointitieteen taloudellisia olosuhteita, erityisesti koskien kasvanutta riskiä ja epävarmuutta
- kasvaneiden riskien ja epävarmuuden vaikutusten huomioiminen onnistuu luultavasti paremmin todennäköisyyksillä painotettuihin skenaarioihin perustuvalla kassavirtamenetelmällä kuin yksittäiseen kassavirtaennusteeseen perustuvalla laskelmalla. Pandemian leviämisen kontrolloimiseksi tehtyjen toimenpiteiden mahdolliset vaikutukset voidaan tällöin mallintaa eri skenaarioina. Erilaisilla skenaarioilla voi olla useampia mahdollisia lopputulemia
- tuleeko diskonttokoron määrittämisessä käytetyt tekijät, kuten riskitön korko sekä maa- ja omaisuuseräkohtainen riski, tarkistaa kuvastamaan sekä pandemian että sen kontrolloimiseksi tehtyjen toimenpiteiden vaikutuksia, riippumatta siitä kuinka kerrytettävissä oleva rahamäärä on määritetty. Yksittäisen ennustetun lopputuleman menetelmässä käytetty diskonttokorko tulisi oikaista siten, että se sisältää pandemiaan liittyvän riskin. Johdon tulisi varmistaa, että asianmukainen riski heijastuu joko ennusterahavirroissa tai diskonttokorossa.

Lopputuleman tulisi heijastaa odotettua tulevien rahavirtojen nykyarvoa riippumatta siitä, minkä menetelmän johto valitsee odotettujen tulevien rahavirtojen mahdollisten vaihteluiden kuvastamiseen. Kun kerrytettävissä olevan rahamäärän määrittämiseen käytetään käypää arvoa, käytettyjen oletusten tulisi kuvastaa markkinaosapuolten oletuksia tämänhetkiset olosuhteet huomioiden.

Liitetiedot

IAS 36:n liitetietovaatimukset ovat laajat. Johdon tulisi erityisesti arvioida liikearvon ja rajoittamattoman taloudellisen vaikutusajan omaavien omaisuuserien testaamiseen liittyviä esittämiskaatimuksia koskien oletuksia ja herkkyksiä.

Tilinpäätösraportoinnin kannalta kriittiset liitetiedot liittyvät herkkyyssanalyysiin (ts. keskeisiin oletuksiin, joilla on merkittävä riski aiheuttaa olennainen oikaisu varojen kirjanpitoarvoon, mukaan lukien liikearvo). Näitä keskeisiä oletuksia ei pidä rajoittaa diskonttokorkoihin tai kasvuprosentteihin, vaan yhtiöiden tulee tarkastella mm. odotettuja katemarginaaleja ja muita oletuksia, joilla voi olla merkittävä vaikutus tuleviin kassavirtoihin. Lisäksi yhtiöiden tulee kiinnittää erityistä huomiota määrien esittämiseen, joilla kerrytettävissä olevat rahamäärät ylittävät kirjanpitoarvot (ns. headroom). Lisäksi johdon tulisi arvioida IAS 1:n vaatimuksia koskien keskeisiä epävarmuustekijöitä, jotka aiheuttavat merkittävän riskin varojen ja velkojen kirjanpitoarvojen muuttumisesta olennaisesti seuraavan tilikauden aikana. Keskeisistä epävarmuustekijöistä annettavat tiedot ovat näissä poikkeuksellisissa olosuhteissa merkityksellisiä.

Muiden kuin rahoitusvarojen ja -velkojen käyvän arvon määrittäminen (mukaan lukien sijoituskiinteistöt)
 COVID-19-pandemia vaikuttaa varojen ja velkojen käypiin arvoihin ja arvonmäärittämisessä käytettyihin syöttötietoihin.

Arvostamisen ns. parhaat käytännöt tukevat useiden arvostustekniikoiden käyttöä käypien arvojen määrittämisessä. Menetelmien muuttaminen (esimerkiksi vertailukauppamenetelmästä diskontatun kassavirran menetelmään) tai painotuksen muuttaminen useita arvostustekniikoita käytettäessä on tarkoituksenmukaista, jos muutos johtaa arvostukseen, joka vallitsevilla olosuhteilla edustaa käypää arvoa yhtä hyvin tai paremmin. Tätä muutosta pidettäisiin kirjanpidollisen arvion muutoksena.

Diskontatun kassavirran menetelmässä käytetty diskonttokorko sisältää useita markkinoinhin perustuvia syöttöarvoja, mukaan lukien riskitön korko ja vieraan pääoman kustannus. Useilla alueilla riskittömät korot ovat laskeneet merkittävästi vuonna 2020, kun taas vieraan pääoman kustannus on laskenut joillakin yhtiöillä ja noussut toisilla. Tämä voi joidenkin yhtiöiden kohdalla johtaa alempaan painotettuun keskimääräiseen pääomakustannukseen ja siten alempaan diskonttauskorkoon. Yhtiöiden tulisi kuitenkin muistaa, että diskonttokorko on mukautettava kassavirtaennusteissa huomioituihin riskeihin ja oletuksiin, mukaan lukien pitkän aikavälin kasvuennuste.

Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet

COVID-19-pandemian seurauksena aineellisia käyttöomaisuushyödykkeitä saatetaan käyttää vain osittain, tai niitä ei väliaikaisesti käytetä lainkaan tai jo päätettyjä investointisuunnitelmia lykätään. IAS 16 *Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet* edellyttää, että poistojen kirjaamista tuloslaskelmaan jatketaan, vaikka omaisuuserä on väliaikaisesti pois käytöstä. IAS 23 *Vieraan pääoman menot* edellyttää, että korkomenojen aktivointi keskeytetään, jos omaisuuserän rakentamis- ja kehittämistyö on keskeytetty.

Pääomaosuusmenetelmällä käsiteltävät osakkuus- ja yhteisyritykset

Sijoitukset pääomaosuusmenetelmällä käsiteltäviin osakkuus- ja yhteisyrityksiin testataan arvon alentumisen varalta IAS 28 *Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin* mukaisesti. Johdon tulee arvioida, ovatko COVID-19-pandemian ja sen kontrolloimiseksi tehtyjen toimenpiteiden vaikutukset viite osakkuus- tai yhteisyrityssijoituksen arvon alentumisesta.

Osakkuus- ja yhteisyrityssijoituksiin, jotka kuuluvat IFRS 9 *Rahoitusinstrumentit* soveltamisalaan, sovelletaan sen standardin arvonalentumisohjeistusta.

Monetaariset erät, jotka ovat osa ulkomaiseen yksikköön tehtyä nettosijoitusta

Jotkut yhtiöt ovat antaneet ulkomaisille yksiköilleen (tytäryhtiöille, osakkuusyriyksille tai yhteisyriyksille) lainoja, jotka ovat osa kyseisten ulkomaisten yksiköiden nettosijoituksia. Nämä ovat lainoja tai saamisia, joiden suorittamista ei ole suunniteltu ja joiden suorittaminen ei ole todennäköistä ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa (ks. IAS 21 *Valuuttakurssien muutosten vaikutukset*). COVID-19-pandemian vuoksi johdon odotukset ja suunnitelmat rahan palauttamiseksi ulkomaisista yksiköistä saattavat muuttua. Tällaiset muutokset ovat tapahtumia, joiden perusteella tulee harkita uudelleen, milloin lainojen tai saamisten suorittaminen tapahtuu.

Mikäli takaisinmaksusuunnitelmat muuttuvat ja takaisinmaksu saattaa tapahtua ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa, on mahdollista, että yhtiö ei voi enää kirjata lainojen muuntamisesta syntyviä tulevia kurssieroja muihin laajan tuloksen eriin. Jos aiemmin nettosijoitukseksi luokiteltu laina maksetaan takaisin, johdon on lisäksi harkittava yhtiössä sovelletun laatimisperiaatteen mukaisesti, pitäisikö osa kertyneistä muuntoeroista luokitella tuloslaskelmaan. Jos yhtiön valitsema laatimisperiaate johtaisi joidenkin kertyneiden muuntoerojen uudelleenluokitteluun lainan takaisinmaksun yhteydessä, on myös harkittava uudelleenluokittelun ajoitusta. Tulee myös muistaa, että suunnitelmat tytäryritysten voittovarojen jakamisesta voivat vaikuttaa tarpeeseen kirjata laskennallinen verovelka jakamattomista voittovaroista ja muista "outside basis"-eroista.

Vaihto-omaisuus

PwC:n julkaisemat FAQ 2.4.1 - FAQ 2.4.2 sisältävät COVID-19-pandemiaan liittyviä usein kysytyjä kysymyksiä mm. vaihto-omaisuuden hankintamenoon sisällytettävien kustannusten osalta.

Vaihto-omaisuuden kirjaaminen alas nettorealisointiarvoon saattaa olla välttämätöntä. Nämä alaskirjaukset saattavat johtua hidastuneesta varaston kierrosta, alentuneista hyödykkeiden hinnoista, tai odotettua alemman myynnin takia vanhentuneesta varastosta.

IAS 2 *Vaihto-omaisuus* edellyttää, että valmistuksen kiinteät yleismenot kohdistetaan valmistusmenoihin normaalin toiminta-asteen mukaisesti. Vähentynyt valmistustoiminta saattaa vaikuttaa siihen, missä määrin yleismenoja voidaan sisällyttää vaihto-omaisuuden arvoon.

Yhtiöiden tulisi arvioida mahdollisten alaskirjausten merkittävyyttä ja sitä, tuleeko niistä esittää IAS 2:n edellyttämät tiedot.

Rahoitusinstrumentit

PwC:n julkaisemat FAQ 3.1.1 - FAQ 3.11.1 sisältävät COVID-19-pandemiaan liittyviä usein kysytyjä kysymyksiä mm. lainojen lyhennysvapaisiin, odotettavissa oleviin luottotappioihin ja suojauslaskentaan liittyen.

Rahoitusvarojen luokittelu ja arvostaminen

IFRS 9 *Rahoitusinstrumentit* mukaan rahoitusvarojen, jotka ovat velkainstrumentteja, luokittelu eri arvostusryhmiin riippuu sekä (a) yhtiön liiketoimintamallista rahoitusvarojen hallinnassa että (b) ovatko rahoitusvarojen sopimusperusteiset kassavirrat vain pääoman ja korkojen maksua. Johdon tulisi ottaa huomioon COVID-19-pandemian vaikutus näiden rahoitusvarojen luokitteluun ja erityisesti, onko yhtiön liiketoimintamalli rahoitusvarojen hallinnassa voinut muuttua.

Arvon alentuminen

Kun yhtiöllä on rahoitusinstrumentteja, joihin sovelletaan IFRS 9:n odotettujen luottotappioiden mallia ("expected credit losses", ECL), johdon tulisi huomioida COVID-19-pandemian mahdolliset vaikutukset odotettuja luottotappioita määrittäessään. Odotettujen luottotappioiden piirissä ovat muun muassa lainasaamiset, myyntisaamiset, velkakirjasijoitukset, joita ei ole arvostettu käypään arvoon tulosvaikutteisesti, sopimukseen perustuvat saamiset, vuokrasaamiset, takaussopimukset sekä lainasitoumukset.

Johdon pitäisi arvioida COVID-19-pandemian vaikutusta seuraaviin asioihin:

- määritetäänkö ECL perustuen 12 kuukaudelta vai koko eliniältä odotettaviin luottotappioihin. Mikäli luottoriski on kasvanut merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen, ECL määritetään perustuen koko eliniältä

odotettaviin luottotappioihin 12 kuukaudelta odotettavien luottotappioiden sijaan. (Tosin silloin kun sovelletaan yksinkertaistettua menettelyä, kuten lyhytaikaisiin myyntisaamisiin ja sopimukseen perustuviin saamisiin, kirjataan aina koko eliniältä odotettavissa olevat luottotappiot.) ja

- kuinka pandemia vaikuttaa ECL:n tekijöiden määrittämiseen sisältäen:
 - luottoriskin (laiminlyönnin riski) kasvu tilanteessa, jossa pandemia vaikuttaa haitallisesti velallisen liiketoimintaan,
 - riskin määrä luottoriskin toteutuessa. Riskin määrä saattaa kasvaa esimerkiksi siksi, että velalliset, joihin pandemia vaikuttaa, nostavat käyttämättömiä luottolimiittejä, lakkaavat tekemästä vapaaehtoisia ylimääräisiä maksuja, tai maksavat myöhemmin kuin tavallisesti, ja
 - tappion määrä luottoriskitapahtuman syntyessä. Tappion määrä voi kasvaa esimerkiksi silloin, jos vakuuksien arvo laskee pandemian takia.

Vaikka velallisen odotetaan maksavan kaikki avoimet saamiset, mutta maksujen odotetaan tapahtuvan sovittua myöhemmin, kirjattavan luottotappion määrä kasvaa, koska velkoja ei saa kompensatiota rahan aika-arvosta.

IFRS 9 vaatii tulevaisuuteen katsovan tiedon huomioimista sekä silloin kun arvioidaan, onko luottoriski lisääntynyt merkittävästi, että silloin, kun odotettuja luottotappioita määritetään. COVID-19-pandemian leviäminen voi tarkoittaa, että tulevaisuuteen katsoviin tietoihin tulee sisällyttää skenaarioita, joissa huomioidaan pandemiaan liittyviä negatiivisia tekijöitä. Tämä voidaan toteuttaa sisällyttämällä negatiivisia tekijöitä yhtiön olemassa oleviin malleihin tai mukauttamalla näitä esimerkiksi kasvattamalla negatiivisten tekijöiden painotuksia.

Johdon tulee arvioida tarve esittää liitetiedoissa COVID-19-pandemian vaikutukset rahoitusvarojen arvon alentumiseen. Esimerkiksi seuraavat IFRS 7 *Rahoitusinstrumentit: Tilinpäätöksessä esitettävät tiedot* vaatimat liitetiedot tulee huomioida:

- kuinka eteenpäin katsova tieto on sisällytetty arvioon odotetuista luottotappioista,
- muutokset merkittävässä oletuksissa, jotka tehty raportointikauden aikana
- muutokset ECL:ssä jotka johtavat rahoitusvarojen siirtymiseen tasolta 1 tasolle 2.

Ehdollinen kauppahinta

Liiketoimintahankintaan liittyvä ehdollinen kauppahinta perustuu usein hankitun liiketoiminnan tulevaan kannattavuuteen. Hankkija arvostaa ehdollisen kauppahinnan käypään arvoon hankintahetkellä sekä jokaisena tulevana raportointihetkenä. Hankintahetken jälkeen tapahtuvat muutokset ehdollisen kauppahinnan käyvässä arvossa kirjataan tuloslaskelmaan.

COVID-19-pandemian ja sen leviämisen kontrolloimiseksi tehtyjen toimenpiteiden vaikutukset saattavat merkittävästi heikentää hankittujen liiketoimintojen tulevaa kannattavuutta. Johdon tulisi arvioida, onko ehdollisen kauppahintavelan käypään arvoon tehtävä muutoksia tilanteesta johtuen.

Myyntisaamisten faktorointi

Myyntisaamisia faktoroiivat tai muutoin myyvät yhtiöt soveltavat IFRS 9:n kirjaamisperusteita arvioidakseen, tuleeko järjestelyn seurauksena siirretyt saamiset kirjata pois taseesta. Yhtiöiden on pohdittava, täyttyvätkö taseesta pois kirjaamisen kriteerit aina, kun saaminen myydään, eli faktorointi- tai vastaavan ohjelman analyysi ei ole kertaluontoinen ja se on uudelleenarvioitava aina, kun uusi myynti tapahtuu.

Osana arviointia yhtiöiden on määritettävä, onko yhtiö siirtänyt merkittävilta osin kaikki riskit ja edut, onko se merkittävilta osin säilyttänyt kaikki riskit ja edut, vai jotain edellä mainittujen väliltä. COVID-19-pandemian seurauksena tietyille riskeille ja eduille altistuminen on saattanut muuttua kuten myös kunkin riskityypin suhteellinen määrä. Esimerkiksi maksujen myöhästymisen riski ja / tai luottoriski ovat saattaneet muuttua merkittävämmiksi verrattuna muihin riskeihin, ja maksujen myöhästymisen riskin suhteellinen osuus luottoriskihin nähden on voinut muuttua. Saamisten faktorointihetkellä historialliset kehityssuuntaukset eivät enää välttämättä edusta odotettua altistumista riskeille, minkä vuoksi yhtiöiden on arvioitava huolellisesti, kuinka riskitekijöiden muutokset vaikuttavat faktoroitujen myyntisaamisten taseesta poiskirjaamiseen.

Suojauslaskenta

Johdon tulisi ottaa huomioon COVID-19-pandemian vaikutus sen nykyisiin suojauksiin, ja huomioida erityisesti se, täyttyvätkö suojauslaskennan ehdot yhä. Suojauslaskenta tulee lopettaa, jos suojatun ennustetun liiketoimen toteutuminen ei enää ole todennäköistä tai suojauksen tehokkuuden kriteerit eivät enää täyty. Jos ennakoitun liiketoimen ei enää odoteta lainkaan tapahtuvan, suojaussuhteesta omaan pääomaan kertyneet voitot tai tappiot tulee välittömästi kirjata tuloslaskelmaan. Vastaavasta syystä johdon tulisi myös ottaa huomioon pandemian vaikutus arvioidessaan mahdollisuutta tehdä uusia suojauksia.

Rahoitusvarojen ja -velkojen ehtojen muutokset

Johdon on arvioitava kaikkien lainasopimuksen ehtojen muutosten vaikutukset taloudelliseen raportointiin. Muutokset voivat johtua esim. paikallishallinnon toteuttamista toimenpiteistä tai lainanottajan ja lainanantajan välisistä uudelleen neuvotteluista. Lainanottajien tulisi soveltaa IFRS 9:n ohjeita sen määrittämiseksi, aiheuttaako ehtojen muutos taseesta poiskirjaamisen ja uuden rahoitusvaran tai -velan kirjaamisen vai ei. Tuloslaskelmaan kirjattava voitto tai tappio määritetään tämän perusteella joko vanhan ja uuden lainan erotuksena tai diskonttaamalla muuttuneet rahavirrat käyttäen alkuperäistä efektiivistä korkoa. Syntyneet menot joko kirjataan suoraan kuluksi tai jaksotetaan riippuen siitä, miksi menot syntyvät. IFRS ei määrää tuloslaskelman eriä, joissa tällainen muutoksesta aiheutuva voitto tai tappio tulisi esittää, joten yhtiön tulisi kuvata soveltamansa laatimisperiaatteet siltä osin kuin ne ovat olennaisia. Muutoksesta kirjattu voitto tai tappio tulee esittää liitetiedoissa.

Tietyt valtiot voivat pyytää esimerkiksi pankkeja tukemaan velallisia, joihin COVID-19-pandemia vaikuttaa, esimerkiksi antamalla lyhennysvapaita olemassa oleviin lainoihin tai laskemalla uusien lainojen palkkioita tai korkoja. Tällaista tukea antavien yhtiöiden tulee pohtia tilinpäätöksensä kannalta:

- ovatko lyhennysvapaat indikaatio siitä, että lainojen luottoriski on lisääntynyt merkittävästi, jolloin ne tulee siirtää tasolta 1 tasolle 2 tai 3 ECL-mallissa
- ovatko uudet lainat markkinaehtoisia, jos niiden korko- tai palkkiotasojen lasketaan, ja poikkeako niiden alkuperäinen käypä arvo transaktiohinnasta
- miten uuden instrumentin rahavirtaominaisuudet vaikuttavat lainasaamisen luokittelussa IFRS 9:n mukaisiin luokkiin. Esimerkiksi mikäli lainanantaja poistaa kuponkikoron tietyltä ajalta, tämä todennäköisesti aiheuttaa sen, että instrumentti tulee luokitella käypään arvoon tulosvaikutteisesti jaksotetun hankintamenon sijaan.

IFRS 9 mukainen 'oma käyttö'

Muun kuin rahoituserän, kuten sähkön, osto- tai myyntisopimukset, joka voidaan suorittaa nettomääräisesti käteisenä, kuuluvat IFRS 9:n soveltamisalaan (johtaen tyypillisesti johdannaisina käsittelyyn), ellei sopimuksia ole tehty ja pidetä muiden kuin rahoituserien vastaanottamiseksi tai toimittamiseksi yhtiön odotettujen osto-, myynti- tai käyttötarpeiden täyttämiseksi. COVID-19-pandemia saattaa vaikuttaa siihen, täyttyvätkö kaikki sopimukset "oman käytön" vaatimukset. Esimerkiksi pandemian aiheuttamat häiriöt yhtiön toimitusketjussa saattavat johtaa siihen, että tietyt hyödykesopimukset maksetaan nettona käteisenä fyysisen toimituksen sijaan.

IFRS 7 mukaiset liitetiedot

Liitetietoja voi olla tarvetta esittää enemmän kuin aiemmissa tilinpäätöksissä. IFRS 7 edellyttää liitetietoja muun muassa lainoihin liittyvien maksujen laiminlyönneistä ja rikkomuksista, taseesta poiskirjaamisesta tai sopimuksen muutoksista johtuvista voitoista ja tappioista sekä mahdollisista rahavirran suojausrahastoon kirjattujen voittojen ja tappioiden uudelleenluokittelusta, kun suojattuja tulevia kassavirtoja ei enää odoteta toteutuvan.

Rahoitusvarojen ja -velkojen käypä arvo

Rahoitusvarojen ja -velkojen käypä arvo raportointipäivänä tulee määrittää, kun käypä arvo tarvitaan joko rahoitusvarojen tai -velkojen arvostamista tai liitetietoja varten. IFRS 13 *Käyvän arvon määrittäminen* mukaan käypä arvo on hinta, joka saataisiin omaisuuserän mynnistä tai joka maksettaisiin velan siirtämisestä markkinaosapuolten välillä arvostuspäivänä toteutuvassa tavanmukaisessa liiketoimessa. Kun käypä arvo perustuu havainnoitavissa olevaan markkinahintaan (eli kuuluu tasolle 1), tulisi käyttää raportointipäivänä noteerattua hintaa. Ei-havainnoitavissa (tason 3) olevia syöttötietoja käytettäessä johdon tulee käyttää erityistä harkintaa arvioidessaan, kuinka markkinaosapuolet huomioisivat COVID-19-pandemian vaikutukset käypään arvoon.

Hintojen volatilitteetti eri markkinoilla on kasvanut COVID-19-pandemian leviämisen takia. Tämä vaikuttaa käyvän arvon määrittämiseen joko suoraan, jos käypä arvo määritetään markkinahintoihin perustuen (esimerkiksi osakkeet ja velkainstrumentit, joilla käydään kauppaa aktiivisilla markkinoilla) tai epäsuorasti, esimerkiksi jos arvostusmenetelmä perustuu syöttötietoihin, jotka saadaan volatiliilta markkinoilta.

Vastapuolen luottoriski ja käyvän arvon määrittämisessä käytettävä luottomarginaali voivat kasvaa pandemian seurauksena. Toisaalta valtioiden tekemien talouden piristystoimenpiteiden vaikutuksesta riskittömät korkokannat voivat madaltua.

Raportointipäivän jälkeiset muutokset markkinahinnoissa eivät kuitenkaan heijastu omaisuuserän tai velan arvostukseen raportointipäivänä, koska ne eivät heijasta raportointipäivän olosuhteita.

Kaikki nämä muutokset vaikuttavat myös IFRS 13:n edellyttämiin liitetietoihin. Standardi muun muassa edellyttää, että yhtiöt esittävät arvostusmenetelmät ja arvostamisessa käytetyt syöttötiedot liitetiedoissa sekä kuvaavat käyvän arvon määrittämisen herkkyyttä oletusten muutoksille. Muutosten tulisi heijastua myös herkkyyksianalyyseissa, jota edellytetään tasolle 3 käyvän arvon hierarkiassa luokitelluista toistuvasti määritettävistä käyvistä arvoista. Tasolle 3 luokiteltavien instrumenttien määrä voi kasvaa.

Käypään arvoon arvostetut tytäryhtiöt, osakkuusyhtiöt ja yhteisyritykset

Pääomamarkkinoiden volatilitteetti voi vaikuttaa tytäryhtiöiden, osakkuusyhtiöiden ja yhteisyritysten käypiin arvoihin. Lähtökohta listattujen yhtiöiden arvostuksissa on raportointipäivän markkinahinta.

Yhtiöiden tulee esittää tietoja sellaisista muutoksista liiketoiminnassa ja taloudellisessa ympäristössä, jotka vaikuttavat IFRS 9:n mukaisesti käypään arvoon arvostettujen osakkuusyhtiö- ja yhteisyrityssijoitusten arvonmäärittämiseen.

Kovenanttirikkomukset

COVID-19-pandemian taloudelliset vaikutukset voivat aiheuttaa yhtiöiden lainojen kovenanttiehtojen rikkoutumisen tai merkittävien yhtiöille epäsuotuisien muutosehtojen laukeamisen. Näistä saattaa aiheutua muutoksia velkojen takaisinmaksuehtoihin ja jotkut lainat saattavat tulla vaadittaessa takaisinmaksettaviksi. Johdon tulisi arvioida, muuttuuko tällaisessa tilanteessa velkojen luokittelu pitkäaikaisista lyhytaikaisiksi, ja joissain tilanteissa myös vaikutuksia toiminnan jatkuvuuteen. Mahdollisten ristiineräännyttämissuhteiden vaikutuksiin on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Tilikauden aikaisten velkojen ehtojen muutokset tulee arvioida IFRS 9:n antaman ohjeistuksen mukaan kuten yllä on kuvattu. Raportointipäivän jälkeiset muutokset ja saadut waiverit kuvataan liitetiedoissa raportointipäivän jälkeisinä tapahtumina eikä niiden johdosta oikaista tilinpäätöslaskelmia. Laina voidaan joutua ehdoista riippuen luokittelemaan lyhytaikaiseksi, mikäli waiver kovenanttirikkomukseen liittyen saadaan vasta raportointipäivän jälkeen.

Käteisvarat ja muut rahavarat

IAS 7 *Rahavirtalaskelmat* määrittelee muut rahavarat lyhytaikaisiksi, erittäin likvideiksi sijoituksiksi, jotka ovat helposti vaihdettavissa etukäteen tiedossa olevaan määrään käteisvaroja, ja joiden arvonmuutosten riski on vähäinen. COVID-19-pandemia on johtanut joidenkin rahamarkkina- ja muiden rahastojen merkityksettömää suurempaan arvon laskuun. Lisäksi joissakin rahamarkkinarahastoissa on lausekkeita, joiden avulla rahastonhoitaja voi rajoittaa lunastusta epätodennäköisissä tilanteissa, joista yksi saattaa olla pandemian seuraukset. Johdon tulisi harkita, täyttävätkö aiemmin muiksi rahavaroiksi luokitellut sijoitukset yhä määritelmän huomioon ottaen nämä arvonlaskut ja / tai lunastusrajoitukset. Sijoitukset on ehkä uudelleenluokiteltava pois muista rahavaroista.

Vuokrasopimukset

PwC:n julkaisemat FAQ 4.1 - FAQ 4.11 sisältävät COVID-19-pandemiaan liittyviä usein kysytyjä kysymyksiä mm. vuokrakauden määrittämiseen ja vuokranmaksun helpotuksiin liittyen.

Vuokralle antaja ja vuokralle ottaja voivat neuvotella vuokrasopimuksen ehtoja uudelleen COVID-19-pandemian johdosta tai vuokralle antaja voi myöntää vuokralle ottajalle helpotuksia vuokrien maksuun liittyen. Joissain tapauksissa vuokralle antaja voi saada julkista kompensatiota kannustimina helpotusten myöntämiseen. Sekä vuokralle antajien että vuokralle ottajien tulisi harkita IFRS 16 *Vuokrasopimukset* vaatimuksia ja sitä, tuleeko helpotukset huomioida vuokrasopimusten muutoksina ja kohdentaa jäljellä olevalle vuokra-ajalle. Vuokralle antajien ja

vuokralle ottajien tulisi myös harkita, ovatko valtiolta saadut kannustimet julkisia avustuksia, joihin soveltuu IAS 20 *Julkisten avustusten kirjanpidollinen käsittely ja julkisesta tuesta tilinpäätöksessä esitettävät tiedot*. Pandemia voi olla myös sellainen merkittävä olosuhteiden muutos, joka muuttaa johdon aikaisempaa arviota siitä, onko vuokrasopimuksessa olevan jatkamisoption tai päättämisoption käyttäminen kohtuullisen varmaa.

COVID-19-pandemiaan liittyvien vuokranmaksun helpotuksien kirjaamiseen liittyvä käytännön helpotus

IASB julkaisi toukokuussa 2020 muutoksia IFRS 16 -standardiin, jonka voimaantulopäivä on 1.6.2020. Muutos hyväksyttiin EU:ssa 12.10.2020, jolloin muutos on EU:ssa sovellettavissa tämän jälkeen julkaistuissa tilinpäätöksissä ja osavuositarkastuksissa. Muutos antaa vuokralaisille uuden vapaaehtoisesti sovellettavan käytännön helpotuksen. Helpotusta käyttävät vuokralaiset saavat kirjata COVID-19-pandemiasta johtuvat vuokranmaksun helpotukset kuin ne eivät olisi vuokrasopimuksen muutoksia silloin kun:

- vuokrien muutoksesta seuraa tarkistettu vuokrasopimuksen mukainen vastike, joka on olennaisilta osin sama tai pienempi kuin vuokrasopimuksen mukainen vastike välittömästi ennen muutosta;
- vuokrien mahdollinen vähennys vaikuttaa vain maksuihin, jotka alun perin erääntyvät 30.6.2021 tai sitä ennen; ja
- vuokrasopimuksen muihin ehtoihin ei tule tosiasiallista muutosta.

Myyntituottojen kirjaaminen

PwC:n julkaisemat FAQ 6.1.1 - FAQ 6.1.4 sisältävät COVID-19-pandemiaan liittyviä usein kysytyjä kysymyksiä mm. pandemian leviämisen estämiseen liittyviin liiketoimintojen sulkemiseen, muuttuvan vastikkeen arvioimiseen ja täyttämistä määrittämiseen liittyen sekä FAQ 6.2.1 – FAQ 6.2.2 julkisten avustusten kirjaamiseen ja käsittelyyn liittyen.

Yhtiöiden myynti ja liikevaihto saattavat laskea, kun COVID-19-pandemian kontrolloimiseksi tehtyjen toimenpiteiden seurauksena taloudellinen toiminta vähenee. Tämä huomioidaan raportoinnissa toteutuneen myynnin perusteella.

Huomioitavaa on, että johdon tekemillä oletuksilla, erityisesti muuttuvan vastikkeen arvostamiseen liittyen, voi olla vaikutusta myös jo toimitettujen tavaroiden ja palvelujen myynnin arvostamiseen. Alentunut kysyntä voi esimerkiksi vaikuttaa odotuksiin palautusten määrästä, lisähintahuoennuksista, myönnettävistä määräalennuksista, toimitusviiveiden aiheuttamista sanktioista tai asiakkaan jälleenmyyntihintoihin perustuviin vastikkeisiin. Kaikki nämä voivat vaikuttaa muuttuvan vastikkeen arvostamiseen. IFRS 15 *Myyntituotot asiakassopimuksista* edellyttää, että muuttuva vastike kirjataan vain silloin kun on erittäin todennäköistä, ettei kirjattujen myyntituottojen määrään jouduta tekemään merkittävää peruutusta, kun niihin liittyvä epävarmuus myöhemmin ratkeaa.

Johdon tulee harkita uudelleen sekä sen muuttuvan vastikkeen arviota että täytyykö muuttuvan vastikkeen kirjaamiskynnys.

IFRS 15 -standardia sovelletaan ainoastaan niihin sopimuksiin, joiden osalta johto olettaa, että asiakas tulee täyttämään velvoitteensa, kun ne erääntyvät. Johto saattaa päättää jatkaa toimituksia asiakkaalle, vaikka se on tietoinen, että asiakas ei ehkä kykene suorittamaan maksua osasta tai kaikista sille toimitetuista tavaroista. Myyntituotot kirjataan näissä olosuhteissa vain silloin kun on todennäköistä, että asiakas tulee maksamaan transaktiohinnan sen erääntyessä, mahdollisilla hinnanhuoennuksilla vähennettynä.

IFRS 15 edellyttää, että yhtiö esittää riittävästi tietoja, jotta lukija ymmärtää myyntituotoista aiheutuvien rahavirtojen luonteen, määrän, ajoituksen ja epävarmuuden. Tämä saattaa esimerkiksi edellyttää informaatiota siitä, kuinka yhtiö on soveltanut laskentaperiaatteitaan huomioiden COVID-19-pandemian tuoman epävarmuuden, lisätietoa merkittävästä harkintaa sisältävistä ratkaisuista esimerkiksi liittyen siihen, onko asiakas kykenevä maksamaan, ja merkittävistä arvioista esimerkiksi muuttuvaan vastikkeeseen liittyen.

Täyttämistä määrittäminen käyttäen panokseen perustuvaa 'cost-to-cost'-menetelmää

COVID-19-pandemian vuoksi voi syntyä lisäkustannuksia (kuten ylimääräisiä työvoimakustannuksia tai meneillään olevien terveys- ja turvallisuusvaatimusten noudattamisesta aiheutuvia kustannuksia). Kustannukset, jotka liittyvät suoritevelvoitteen täyttämiseen ja jotka johtavat tavaroiden tai palveluiden määräysvallan siirtämiseen asiakkaalle, sisällytetään sekä syntyneisiin kustannuksiin että arvioituihin kokonaiskustannuksiin 'cost-to-cost'-menetelmässä riippumatta siitä, ennakoiitinko kustannukset asiakassopimuksen hinnassa. Kustannukset, jotka eivät liity suoritevelvoitteen täyttämiseen ja jotka kuvaavat työn edistymistä, jätetään 'cost-to-cost'-menetelmän ulkopuolelle. Harkintaa vaaditaan sen määrittämiseksi, vaikuttavatko lisäkustannukset suoritevelvoitteen täyttämisen etenemiseen.

Julkiset avustukset

Valtiot eri puolilla maailmaa ovat reagoineet COVID-19-pandemian vaikutuksiin monin erilaisin keinoin, sisältäen verohelpotuksia ja määräaikaista vapautuksia verojen maksusta, ja joissain tapauksissa myös erityistukia joillekin liiketoiminta-aloille, jotta nämä alat pystyvät tarjoamaan tukea omille asiakkailleen. Johdon tulisi arvioida, täyttääkö valtioilta saatu tuki IAS 20:n mukaisen julkisen avustuksen määritelmän. Julkiseen avustukseen tulee soveltaa IAS 20:n mukaista ohjeistusta.

Helpotuksia ja vapautuksia voi olla eri muodoissa, mukaan lukien aikaisempien maksujen ja maksettujen välillisten verojen palautukset, tuleviin välillisiin veroihin sovellettavat hyvitykset, lainojen tai takausten kautta annettava rahoitustuki, väliaikaiset vero- tai yrityshintojen alennukset, velvoitteista luopuminen tai lykätty maksujärjestelyt. Asianmukaisen kirjanpitokäsittelyn määrittämiseksi on tärkeää ymmärtää helpotusten luonne ja niihin liittyvät ehdot. Yleisesti ottaen nämä helpotukset ja toimenpiteet ovat julkista tukea, jos ne on suunniteltu tuottamaan taloudellista hyötyä tietyt kriteerit täyttävälle yhtiölle tai yhtiöjoukolle. Kaikkia julkisia tukia ei kuitenkaan käsitellä julkisina avustuksina, vaan ainoastaan julkisten avustusten määritelmän mukaiset helpotukset käsitellään IAS 20:n mukaisesti. Sen määrittäminen, täyttääkö julkinen tuki julkisen avustuksen määritelmän, edellyttää harkintaa.

Varaukset, tappiolliset sopimukset ja ehdolliset varat

Varaukset

IAS 37 *Varaukset, ehdolliset velat ja ehdolliset varat* edellyttää, että varaus kirjataan vain silloin kun yhtiöllä on olemassa oleva velvoite, on todennäköistä, että veloitteen täyttäminen edellyttää voimavarojen siirtymistä pois yhtiöstä ja voidaan tehdä luotettava arvio veloitteen määrästä. COVID-19-pandemian aiheuttamista toimenpiteistä tulisi kirjata varaus vain, jos on olemassa oleva velvoite, johon liittyvä taloudellisten voimavarojen siirtyminen pois yhtiöstä on todennäköistä ja veloitteen määrä voidaan arvioida luotettavasti. Esimerkiksi, uudelleenjärjestelyvaraus tulisi kirjata vain silloin kun on olemassa yksityiskohtainen uudelleenjärjestelysuunnitelma ja johto antanut niille, joihin järjestely vaikuttaa, riittävän perusteen odottaa, että yhtiö toteuttaa suunnitelman.

IAS 37 ei salli varauksen kirjaamista vastaisia liiketoiminnan tappioita tai tulevia liiketoiminnan elvyttämiseen liittyviä kustannuksia varten.

IAS 37 edellyttää, että yhtiö esittää kuvauksen veloitteen luonteesta ja ajankohdasta, jona yhtiö odottaa taloudellisen hyödyn siirtyvän.

Tappiolliset sopimukset

Tappiolliset sopimukset ovat sopimuksia, jonka mukaisten velvoitteiden täyttäminen aiheuttaa väistämättä menoja, jotka ylittävät sopimuksesta odotettavissa olevan taloudellisen hyödyn. Sopimuksen mukaiset väistämättömät menot kuvastavat pienintä sopimuksen purkamisesta aiheutuvien nettomenojen määrää (eli alhaisempi seuraavista: sopimuksen purkamisesta tai rikkomisesta aiheutuva kustannus tai sopimuksen täyttämisestä aiheutuvien menojen määrä). Tavarantoimitussopimukset, joita yhtiöt eivät kykene täyttämään COVID-19-pandemian seurauksena, saattavat täyttää tappiollisen sopimuksen määritelmän. Johdon tulisi harkita, ovatko jotkut sopimukset muuttuneet tappiollisiksi pandemian takia.

Ehdolliset varat

Yksi COVID-19-pandemian laajenemisen estämiseksi tehdyistä toimenpiteistä on joidenkin liiketoimintojen väliaikainen lakkauttaminen. Yhtiöillä saattaa olla liiketoiminnan keskeytysvakuutuksia ja ne voivat olla oikeutettuja saamaan korvauksia toimintojen lakkauttamiseen liittyen. Johdon tulee arvioida, kattaako yhtiön vakuutusturva pandemian aiheuttamat tappiot. Vakuutuksista saatavat korvaukset kirjataan vain, jos korvauksen saaminen on käytännössä varmaa. Tämä on tyypillisesti silloin kun vakuutuksen antaja on hyväksynyt, että kyseessä on hyväksyttävä vaade ja vakuutuksenantaja on kykenevä kattamaan veloitteensa. Vakuutuksesta saatava korvaus on usein kirjattavissa myöhemmin kuin ne menot, jotka se korvaa.

Työsuhde-etuudet ja osakeperusteiset maksut

Johdon tulisi arvioida, pitäisikö sen päivittää työsuhde-etuuksien ja osakeperusteisten maksujen arvostamisessa käyttämiään oletuksia. Esimerkiksi, korkealaatuisten joukkovelkakirjalainojen tuotto tai riskitön korko(taso) tietyissä valuutassa on saattanut muuttua viime aikojen tapahtumien seurauksena tai todennäköisyys, että työntekijä tulee täyttämään bonusten tai osakeperusteisten maksujen oikeuden syntymisehdot, on saattanut muuttua.

Johdon tulisi tarkastella ehtoihin tehtyjen muutosten vaikutusta, esimerkiksi osakeperusteiseen palkkiojärjestelyyn, jotka on tehty huomioiden taloudellisen ympäristön muutokset ja todennäköisyys, että tulokseen perustuvat ehdot tulevat täytymään. Jos sellaiset muutokset ovat työntekijälle edullisia, tulee ne käsitellä muutoksena järjestelyyn ja kirjata lisäkulu. Johdon tulisi olla myös tietoinen, että omana pääomana maksettavan osakeperusteisen palkkio-ohjelman peruminen, voi johtaa jäljellä olevan kulun välittömään kirjaamiseen.

Johdon tulisi myös arvioida, onko yhtiöllä laillista tai tosiasiallista velvoitetta COVID-19-pandemiaan liittyen suorittaa maksuja työntekijöille, jotka sairastuvat tai eristäytyvät (ja jotka eivät pysty suorittamaan työtehtäviä), josta tulisi kirjata velka IAS 19 *Työsuhde-etuudet* ohjeistuksen mukaisesti.

Johto saattaa harkita työvoiman lomauttamista tai vähentämistä COVID-19-pandemian takia. IAS 19 edellyttää, että irtisanomisiin liittyen kirjataan velka vain silloin, kun yhtiö ei enää voi peräytyä työsuhteen päättämiseen liittyvän etuuden tarjoamisesta tai menot liittyvät uudelleenjärjestelyyn, joka kirjataan IAS 37:n mukaisesti.

IFRS 2 *Osakeperusteiset maksut* edellyttää, että yhtiöt esittävät selostuksen osakeperusteisia maksuja koskeviin järjestelyihin tehdyistä muutoksista, myönnettyjen instrumenttien käyvän arvon lisäyksen sekä kuvauksen, miten myönnettyjen instrumenttien käyvän arvon lisäys on määritetty.

IAS 19 vaatii laajojen liitetietojen esittämistä työsuhde-etuuksiin liittyvien velkojen määrittämisessä käytetyistä oletuksista ja niiden herkkyyksistä ja oletuksissa tapahtuneista muutoksista

Tuloverot

COVID-19-pandemia saattaa vaikuttaa negatiivisesti tuleviin voittoihin sekä suorien että epäsuorien (vaikutukset asiakkaisiin, tavarantoimittajiin, palveluntuottajiin) tekijöiden kautta. Omaisuuserien arvon alentumiset saattavat myös alentaa laskennallisten verovelkojen määrää ja/tai synnyttää uusia vähennyskelpoisia väliaikaisia eroja. Yhtiöiden, jotka ovat kirjanneet laskennallisia verosaamia, tulisi IAS 12 *Tuloverot* mukaisesti uudelleenarvioida ennustettuja veronalaisia tuloja ja laskennallisten verosaamisten hyödynnettävyyttä, huomioiden pandemian ja sen kontrolloimiseksi tehtyjen toimenpiteiden johdosta lisääntynyt epävarmuus.

Lisäksi johdon tulisi arvioida vaikuttaako COVID-19-pandemia johdon suunnitelmiin jakaa osinkoa tytäryhtiöistä, ja tulisiko yhtiön siten uudelleenarvioida jakamattomista voittovaroista mahdollisesti kirjattavan laskennallisen verovelan määrää. Johdon tulisi esittää tiedot merkittävästä harkinnasta ja arvioista, joita se on tehnyt arvioidessaan laskennallisten verosaamisten hyödynnettävyyttä, IAS 1:n mukaisesti. Lue lisää: [Verohallinnon toimenpiteet yritysten tukemiseksi koronaepidemian aikana](#)

Tilinpäätöksen esittäminen ja liitetiedot, mukaan lukien rahoitusriskit

PwC:n julkaisemat FAQ 9.1.1 - FAQ 9.1.2 sisältävät COVID-19-pandemiaan liittyviä usein kysytyjä kysymyksiä mm. tuloslaskelman esittämiseen liittyen.

Yleiset liitetiedot

Johdon pitäisi käydä läpi IAS 1:n erityiset vaatimukset, joiden mukaan yhtiöiden tulee kertoa merkittävät tilinpäätöksen laadintaperiaatteet ja merkittävä harkinta, jota niiden soveltamisessa on käytetty. IAS 1:n mukaan yhtiöiden tulee kertoa myös niistä tulevaisuutta koskevista oletuksista ja muista sellaisista raportointikauden päättymisajankohdan arvioihin liittyvistä keskeisistä epävarmuustekijöistä, jotka aiheuttavat merkittävän riskin varojen ja velkojen kirjanpitoarvojen muuttumisesta olennaisesti seuraavan tilikauden aikana.

Jokainen näistä liitetiedoista voi olla erilainen riippuen COVID-19-pandemian vaikutuksista yhtiöiden liiketoimintaan. Arvioihin liittyvistä epävarmuustekijöistä pitää mahdollisesti kertoa aikaisempaa enemmän huomioiden tämänhetkiset markkinaolosuhteet. Esimerkiksi usean tase-erän arvo saattaa muuttua olennaisesti seuraavan vuoden aikana.

COVID-19-pandemia voi aiheuttaa merkittäviä taloudellisia vaikutuksia, esimerkiksi merkittäviä kulukirjauksia kuten arvonalentumisia ja alaskirjauksia, tappiollisia sopimuksia tai velkojen uudelleenjärjestelyihin liittyviä tuloslaskelmakirjauksia. IAS 1 edellyttää muissa IFRS standardeissa olevien liitetietovaatimusten lisäksi, että olennaiset tuotto- ja kuluerät esitetään erikseen tuloslaskelmalla tai tuloslaskelmaa koskevissa liitetiedoissa. Yhtiöt voivat myös lisätä rivejä ja välisummia tuloslaskelmaan, mikäli se on tarpeellista toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman ymmärtämiseksi, huomioiden IAS 1:n vaatimukset lisättyjen välisummien osalta. IAS 1 vaatii lisäksi kertomaan muut relevantit tiedot, jotka tarvitaan tilinpäätöksen ymmärtämiseksi silloin, kun sellaisia tietoja ei muuten anneta.

Tuloslaskelmassa annettavat lisätiedot

COVID-19-pandemian vaikutuksista kertoakseen yhtiöt saattavat haluta esittää tuloslaskelmaeriä aiemmasta käytännöstä poiketen. IAS 1 edellyttää, että tietoja esitetään tavalla, joka tekee tiedosta merkityksellistä, luotettavaa, vertailukelpoista ja ymmärrettävää.

IAS 1:n periaatteita noudattaen saattaa olla hyväksyttäviä tapoja esittää lisätietoja tuloslaskelmassa ja usein tarvitaan harkintaa sen määrittämiseksi, onko ehdotettu esittämistapa hyväksyttävä. IAS 1 ei salli pro forma -lukujen esittämistä tuloslaskelmassa. IAS 1 kuitenkin antaa mahdollisuuden esittää erikseen IAS 36:n mukainen merkittävä arvonalentuminen COVID-19-pandemian suorana seurauksena. Muita esimerkkejä olennaisista eristä, joiden esittäminen erikseen pandemian seurauksena saattaa olla hyväksyttävää, ovat mm. työntekijöiden suojaamiseksi tarkoitettujen erityisten lääkinnällisten välineiden ja suojainten hankinnan lisäkustannukset, toimittajille maksetut irtisanomusrangaistusmaksut, velan sopimusmuutoksista aiheutuneet menot (jotka on kuitenkin esitettävä osana rahoituskustannuksia) ja laskennallisten verosaamisten alaskirjaus, joka johtuu verotettavia tuloja koskevien odotusten pienenemisestä (esitettävä kuitenkin osana veroja).

Rahoitusriskit

Rahoitusriskejä ovat luottoriski, maksuvalmiusriski ja markkinariski (kuten valuuttakurssiriski, korkoriski ja muu hintariski). COVID-19-pandemia saattaa luoda uusia tai lisätä rahoitusriskejä yhtiölle. Yhtiöiden tulee kertoa tilinpäätöksessä rahoitusriskeissä tai niiden hallinnan tavoitteissa, toteutustavoissa ja prosesseissa tapahtuneet muutokset.

Maksuvalmiusriskistä pitäisi antaa lisätietoja silloin, kun COVID-19-pandemia on vaikuttanut yhtiön liiketoiminnasta saatavien rahavirtojen määrään, tai muilla tavoin yhtiön toimintatapoihin saada rahoitusta, kuten esimerkiksi myyntisaamisten faktorointi, toimittajarahoius, omaisuuden myynti tai uudentyypisten rahoitusinstrumenttien liikkeeseenlasku. Jos yhtiöllä on vaikeuksia suoriutua maturiteettijakauman mukaisista rahoitusvelkojen maksueristä, myös tämä tulisi kertoa liitetiedoissa.

COVID-19-pandemian vaikutukset asiakkaisiin näkyvät luottoriskin mahdollisena kasvuna, joka vaikuttaa ECL:n määrittämiseen. Luottoriskiä ja sen hallintaa koskevat merkittävät liitetietovaatimukset, joiden riittävyys ja tarvittavat muutokset tulee pandemian takia käydä läpi. Erityisesti käytetty merkittävä harkinta ja tehdyt arviot tulee kuvata, ja herkkyyksianalyysia eri tulevaisuuden skenaarioista pitää ehkä lisätä. Markkinoiden volatiliiteetin kasvu voi vaikuttaa myös markkinariskistä annettaviin liitetietoihin, kuten herkkyyksianalyysiin.

Tilinpäätöksen ulkopuolella annettavat liitetiedot

Monia sidosryhmiä kiinnostaa COVID-19-pandemian vaikutukset yhtiön liiketoimintaan ja mihin toimiin yhtiö on ryhtynyt. Yhtiöiden tulee huomioida, että tilinpäätöksessä esitetyt tiedot eivät ole ristiriidassa tilinpäätöksen ulkopuolella annettavien tietojen kanssa, kuten toimitusjohtajan katsaus, riskitekijät, näkymät ja tulosohjeistus sekä niihin vaikuttavat merkittävimmät tekijät, rahoitusasema ja tulosanalyysi. Suomalaisen yhtiöiden tulee lisäksi huomioida osakeyhtiölain (OYL) ja arvopaperimarkkinalain (AML) vaatimukset sekä pörssin sääntöjen mukaiset tiedonantovelvoitteet. Huomioitavia asioita ovat esimerkiksi seuraavat:

- toimintakertomuksessa on annettava oikean kuvan antava selostus yhtiön toiminnan kehitymisestä ja tuloksellisuudesta, taloudellisesta tilanteesta sekä niihin kohdistuvista merkittävistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä. (AML)
- tulosvaroitusta tulee poikkeuksellissakin tilanteissa antaa niin pian kuin mahdollista. Mikäli tulevaisuudennäkymiin ja niiden perusteisiin liittyy merkittävästi epävarmuustekijöitä, yhtiö voi pidättäytyä tulevaisuudennäkymien antamisesta, jotta ei tule antaneeksi harhaanjohtavaa tietoa. (FIVA 18.3.2020, ESMA)

- mikäli pörssi-yhtiö julkaisee tiedotteen, jossa aiemmin annettua ennustetta korjataan, aiempi ennuste on toistettava, jotta muutoksen merkittävyys voidaan arvioida. (Pörssi-yhtiön tiedonantovelvollisuus)
- vaihtoehtoisten tunnuslukujen määritelmien ja laskennan tulisi pysyä johdonmukaisena kaudesta toiseen. Poikkeuksellisissa olosuhteissa, joissa yhtiö päättää määritellä vaihtoehtoisen tunnusluvun uudelleen, tulisi selostaa muutokset sekä miksi muutokset johtavat luotettavampaan ja merkityksellisempään tietoon taloudellisesta tuloksellisuudesta, ja laatia oikaistut vertailutiedot. (ESMA)
- osingonjaosta päätettäessä on hyvä huomioida, että osinkoa ei saa jakaa, jos osingonjaosta päätettäessä tiedetään yhtiön olevan maksukyvytön tai osingonjaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden. Osingonjaossa on otettava huomioon tilinpäätöksen laatimisen jälkeen yhtiön taloudellisessa asemassa tapahtuneet olennaiset muutokset. (OYL)

Raportointikauden päättymisen jälkeiset tapahtumat

Globaali tilanne kehittyi nopeasti. Sen takia johdon tulisi huomioida IAS 10 *Raportointikauden päättymisen jälkeiset tapahtumat* vaatimukset ja erityisesti, antavatko viimeisimmät tapahtumat enemmän tietoa raportointikauden päättymispäivänä vallinneista olosuhteista. Tapahtumat, jotka antavat enemmän tietoa COVID-19-pandemian leviämisestä ja siihen liittyvistä kustannuksista saattavat olla tapahtumia, joiden johdosta tilinpäätöslaskelmia oikaistaan. Raportointikauden päättymisen jälkeisistä tapahtumista, joiden johdosta tilinpäätöslaskelmia ei oikaista, ja jotka ovat olennaisia tilinpäätöksen antaman informaation kannalta, tulee antaa selkeä kuvaus.

Yhteyshenkilösi PwC:llä:

Timo Ihamäki, timo.ihamaki@pwc.com, +358 50 585 7177

Netta Mikkilä, netta.mikkila@pwc.com, +358 50 384 4918

Juulia Malmelin, juulia.malmelin@pwc.com, +358 50 592 5354

Ville Toivonen, ville.toivonen@pwc.com, +358 50 524 9122

Helka Ivaska, helka.ivaska@pwc.com, +358 50 583 6495

This publication has been prepared for general guidance on matters of interest only, and does not constitute professional advice. You should not act upon the information contained in this publication without obtaining specific professional advice. No representation or warranty (express or implied) is given as to the accuracy or completeness of the information contained in this publication, and, to the extent permitted by law, PricewaterhouseCoopers Oy, its members, employees and agents do not accept or assume any liability, responsibility or duty of care for any consequences of you or anyone else acting, or refraining to act, in reliance on the information contained in this publication or for any decision based on it.

© 2020 PricewaterhouseCoopers Oy. All rights reserved. Not for further distribution without the permission of PwC. "PwC" refers to the network of member firms of PricewaterhouseCoopers International Limited (PwCIL), or, as the context requires, individual member firms of the PwC network. Each member firm is a separate legal entity and does not act as agent of PwCIL or any other member firm. PwCIL does not provide any services to clients. PwCIL is not responsible or liable for the acts or omissions of any of its member firms nor can it control the exercise of their professional judgment or bind them in any way. No member firm is responsible or liable for the acts or omissions of any other member firm nor can it control the exercise of another member firm's professional judgment or bind another member firm or PwCIL in any way.